

**RADA MIEJSKA
W LUBINIE**

**UCHWAŁA NR XLVI/345/13
RADY MIEJSKIEJ W LUBINIE
z dnia 17 grudnia 2013r.**

w sprawie przyjęcia gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 20013 r. poz. 594, z późn. zm.), art. 6 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.) **uchwala się, co następuje :**

§ 1

Przyjmuje się „Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy dla Miasta Lubina na lata 2014 - 2016”, w brzmieniu jak załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Lubina.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem 01 stycznia 2014 r.

Wiceprzewodnicząca Rady Miejskiej
Bogusława Potocka-Zdrzałik

**ZAŁĄCZNIK
DO UCHWAŁY NR LVI/345/13
RADY MIEJSKIEJ W LUBINIE
Z DNIA 17 GRUDNIA 2013R.**

**Gminny Program
Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy
dla miasta Lubina
na lata 2014 - 2016**

SPIS TREŚCI

I.	Wstęp.....	3
II.	Podstawa opracowania Programu.....	4
III.	Diagnoza problemu przemocy w rodzinie	4
IV.	Cele Programu i zadania do realizacji, realizatorzy Programu.....	8
V.	Zakładane efekty.....	14
VI.	Finansowanie Programu.....	15
VII.	Adresaci Programu.....	15
VIII.	Monitoring realizacji Programu.....	15

I. WSTĘP

W celu efektywnego i zintegrowanego działania przeciw przemocy w rodzinie oraz zmniejszenia jej negatywnych następstw w życiu społecznym i rodzinnym opracowano Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy dla miasta Lubina na lata 2014-2016, zwany dalej Programem. Działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie są podejmowane w szczególności w ramach pracy Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego. W Programie zostały zawarte podstawowe informacje dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie, regulacji prawnych, realizatorów, adresatów programu, zakładanych efektów.

Cele i zadania Programu, a także źródła jego finansowania zostały sformułowane na poziomie ogólnym, umożliwiającym ich rozwinięcie i uszczegółowienie, adekwatnie do aktualnych potrzeb lokalnych. Niniejszy Program stanowi plan działań instytucji i organizacji zobowiązanych do podejmowania działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, a tym samym przyczyni się do usprawnienia lokalnego systemu przeciwdziałania i ograniczenia ww. zjawiska oraz poprawy kondycji lubińskich rodzin.

Aktem prawnym regulującym działania wszystkich podmiotów wobec przemocy w rodzinie jest również nowe rozporządzenie w sprawie procedury „Niebieskiej Karty”, które obowiązuje od dnia 18 października 2011 r. Procedura NK została opracowana w ten sposób, aby połączyć kompetencje wszystkich instytucji odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i tworzyć warunki do podejmowania współpracy już od momentu interwencji. W rozporządzeniu określono krąg podmiotów uprawnionych do wszczęcia procedury NK, obowiązki w tym zakresie przewodniczącego Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego, zadania pracowników socjalnych, działanie przedstawicieli: Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, ochrony zdrowia oraz oświaty a także funkcjonariuszy Policji.

Skuteczność programu zależy od wielu czynników, w tym m.in. dobrego rozeznania środowiska przez służby odpowiednio przygotowane, zajmujące się profilaktyką i wsparciem rodzin zagrożonych patologiami, kompleksowej współpracy lokalnych służb i instytucji w ramach pracy w Miejskim Zespole Interdyscyplinarnym, a przede wszystkim motywacji dokonania zmian i wyjścia z kryzysu przez rodziny dotknięte problemem przemocy.

II. PODSTAWA OPRACOWANIA PROGRAMU

Podstawa opracowania i realizacji programu:

- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. Nr 88 poz. 553z późn. zm.),
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. Nr 182 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2013 Nr 135 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 2013 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. Nr 1356 z późn. zm.),

- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2012 r., Nr 788 z późn. zm.),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. z 2011r. Nr 209, poz. 1245).

III. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE

Jeszcze do niedawna uważano, że przemoc domowa występuje rzadko i wyłącznie w rodzinach patologicznych, a agresję między członkami rodziny traktowano jako jedną z wielu normalnych form zachowania w codziennym życiu. Przemoc stosowana przez osobę dorosłą wobec bliskich (w tym dzieci), postrzegana była jako akceptowany sposób sprawowania nad nimi władzy i kontroli. Na gruncie prawa i polityki społecznej podejmowano próby wyróżnienia przemocy społecznie akceptowanej (dopuszczalnej) i nadużywania przemocy, czy "niewłaściwej" przemocy w rodzinie, co znacznie utrudniało wszelkie próby zajęcia się tym problemem.

W Polsce dostrzeżono zjawisko przemocy w rodzinie i zaczęto traktować je jako problem społeczny w latach 90-tych.

Przemoc według ustawowej definicji zawartej w art. 2 pkt. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie to **„jednorazowe albo powtarzające się, umyślnie działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”**.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

- jest intencjonalna – zamierzone działanie człowieka mające na celu kontrolowanie i podporządkowanie osoby dotkniętej przemocą;
- siły są nierównomierne - jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Osoba doznająca przemocy jest słabsza a osoba stosująca przemoc silniejsza;
- narusza prawa i dobra osobiste – osoba stosująca przemoc wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa osoby doznającej przemocy (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.);
- powoduje cierpienie i ból – osoba stosująca przemoc naraża zdrowie i życie osoby doznającej przemocy na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że osoba poszkodowana ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Przemoc w rodzinie przybiera następujące formy:

- przemoc fizyczna,
- przemoc psychiczna,
- przemoc seksualna,
- zaniedbanie,
- przemoc materialna/ekonomiczna.

Bardzo rzadko sprawca stosuje wobec swojej ofiary jedną formę przemocy. Zwykle wykorzystuje różne jej postacie, na przemian łącząc je tak, aby uzyskać pełną kontrolę nad osobą doznającą przemocy. Zachowanie osoby stosującej przemoc może wywołać u osoby poszkodowanej trwałe negatywne skutki i w efekcie doprowadzić do zniszczenia u niej pozytywnego obrazu samej siebie.

Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko osoby doznające przemocy, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy tj. najczęściej dzieci. Tego typu

doświadczenia uczą agresywnego stylu zachowania, zwiększają pobudzenie w sytuacjach z elementami agresji, zaburzają poglądy na rozwiązywanie konfliktów i zmniejszają wrażliwość na agresywne zachowania.

Przemoc domowa jest zjawiskiem złożonym, wieloaspektowym, rozpatrywanym w czterech perspektywach: prawnej, psychologicznej, moralnej i społecznej:

1. Z punktu widzenia prawa - przemoc uważana jest za przestępstwo, co zobowiązuje służby policyjne i wymiar sprawiedliwości do interweniowania i podejmowania działań na rzecz ochrony osób doznających przemocy, ścigania i karania sprawców,
2. Aspekt psychologiczny zwraca uwagę na mechanizmy przemocy w rodzinie, na relacje między osobą doznającą przemocy a sprawcą, na odczuwanie przez osoby doznające przemocy skutków przemocy, a także na możliwości wyjścia z przemocy,
3. Spojrzenie od strony moralnej odwołuje się do wartości, takich jak: poszanowanie życia ludzkiego, zdrowia i godności osobistej,
4. Z punktu widzenia społecznego, zwracana jest uwaga na funkcjonujące mity i stereotypy usprawiedliwiające zachowania sprawy przemocy.

W bezpośrednim kontakcie z osobami doznającymi przemocy, jak i stosującymi przemoc w rodzinie ważne jest rozumienie przemocy na każdej płaszczyźnie. Dlatego też osoby podejmujące pracę z ww. osobami powinni robić to zgodnie ze swoim przygotowaniem zawodowym i możliwościami instytucji, jaką reprezentują oraz mieć świadomość swoich kompetencji.

Najczęściej podejmowane oddziaływania zewnętrzne to:

- interwencja,
- schronienie,
- informacja,
- edukacja,
- poradnictwo specjalistyczne,
- wsparcie emocjonalne,
- psychoterapia,
- pomoc socjalna dająca sytuacyjne oparcie dla dalszych działań.

Pomoc społeczna na rzecz rodzin dotkniętych problemem przemocy.

Jednym z powodów udzielonego wsparcia przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubinie jest przemoc w rodzinie. Poniższa tabela obrazuje liczbę rodzin, wobec których realizowane były działania ukierunkowane na przeciwdziałanie ww. zjawisku w latach 2010-2012.

Przemoc w rodzinie	2010	2011	2012
ofiary przemocy/liczba rodzin	57	60	45
sprawcy przemocy/liczba osób	15	18	12

Źródło: dane MOPS w Lubinie

Sytuacja zjawiska przemocy w skali kraju, województwa i na terenie miasta Lubina w 2012 r.

Działalność Zespołów Interdyscyplinarnych/ Grup Roboczych	Ogółem w skali kraju	Średnia w przeliczeniu na 1 województwo	Województwo dolnośląskie	Na terenie miasta Lubina
Liczba OGÓŁEM sporządzonych Niebieskich Kart A w tym przez przedstawicieli podmiotów wszczynających procedurę	63820	3.988	2954	111
Liczba sporządzonych Niebieskich Kart C przez Zespół Interdyscyplinarny/Grupę Roboczą	44 220	2.763	2023	66
Liczba sporządzonych Niebieskich Kart D przez Zespół Interdyscyplinarny/Grupę Roboczą	32 230	2.014	1650	26
Liczba zakończonych przez Zespół Interdyscyplinarny/Grupę Roboczą procedur „Niebieskie Karty”, na skutek zakończenia przemocy w rodzinie lub zrealizowania indywidualnego planu pomocy	25 745	1.609	1541	70
Liczba przekazanych przez Zespół Interdyscyplinarny/Grupę Roboczą zawiadomień do organów ścigania (Policji, Prokuratury) o popełnieniu przestępstwa w związku z użyciem przemocy w rodzinie	6 146	384	410	1

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2012 r., Miejski Zespół Interdyscyplinarny w Lubinie.

W 2012 r. „Niebieska Karta A” sporządzona była w przypadku 2 dzieci, 97 kobiet oraz 12 mężczyzn. W rodzinach w których prowadzona jest procedura „Niebieskiej Karty” członkowie grup roboczych podejmowali szereg czynności mających na celu poprawę sytuacji rodziny, w tym: kierowanie osób doznających przemocy i osób stosujących przemoc do Punktu Konsultacyjnego, na terapię indywidualną oraz grupową, prowadzenie pracy socjalnej o charakterze wspierającym i informacyjnym a także monitoring sytuacji rodzinnej.

W zakresie działalności Punktu Konsultacyjnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Krzywdzonego Dziecka w naszym mieście udzielano porad prawnych osobom zainteresowanym zmianą swojej sytuacji życiowej. Z poradnictwa prawnego w 2012 r. skorzystało 145 osób. Natomiast w okresie od stycznia 2013 r. do połowy października 2013 r. w Punkcie Konsultacyjnym przyjęto 140 osób.

IV. CELE PROGRAMU I ZADANIA DO REALIZACJI, REALIZATORZY PROGRAMU

Celem Programu jest:

1. Zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez tworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji.
2. Ochrona osób doświadczających przemocy i wsparcie dla osób zagrożonych przemocą.

Cele szczegółowe:

1. Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie miasta Lubina.
2. Podnoszenie poziomu wiedzy i wrażliwości społecznej mieszkańców miasta na temat zjawiska przemocy, jego przejawów i form.
3. Poprawa skuteczności działań osób i instytucji zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy.
4. Zapewnienie kompleksowej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.
5. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc.

Realizacja celów:

Cel szczegółowy 1. Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie

Zadania do realizacji	Podmiot odpowiedzialny
Rejestrowanie przypadków przemocy domowej.	Wszyscy realizatorzy programu
Sporządzanie rocznego raportu na temat zarejestrowanych przypadków przemocy w oparciu o prowadzoną dokumentację.	
Wypracowanie wspólnej metodologii zbierania danych nt. zjawiska przemocy w rodzinie.	

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- dane uzyskane od realizatorów programu pozwalające na oszacowanie skali zjawiska przemocy na terenie miasta;
- ilość zarejestrowanych przypadków przemocy w rodzinie w ciągu roku.

Cel szczegółowy 2. Podnoszenie poziomu wiedzy i wrażliwości społecznej mieszkańców miasta na temat zjawiska przemocy, jego przejawów i form.

Zadania do realizacji	Podmiot odpowiedzialny
Udział w lokalnych i ogólnopolskich kampaniach społecznych na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Wszyscy realizatorzy programu
Dostarczanie informacji społeczności lokalnej o instytucjach udzielających pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy w rodzinie (strona internetowa MOPS, lokalne media, itp.)	
Rozpowszechnianie i opracowanie materiałów informacyjnych na temat zjawiska przemocy w rodzinie (ulotki, broszury, artykuły prasowe).	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubinie
Organizowanie konkursów/spektakli wśród dzieci i młodzieży w zakresie zapobiegania przemocy.	Miejskie jednostki oświatowe, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubinie,
Włączanie treści informacji o zagrożeniach płynących z przemocy w rodzinie do treści szkolnych programów profilaktycznych, np. szkolnych grup profilaktycznych	
Wspieranie różnych form spędzania czasu wolnego dzieci i młodzieży promujących zachowania nieagresywne	

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- liczba kampanii społecznych przeprowadzonych w mieście;
- liczba materiałów edukacyjnych rozpowszechnionych wśród mieszkańców miasta, w tym publikowanych w mediach;
- liczba szkół prowadzących programy profilaktyczne;
- liczba przeprowadzonych konkursów i ich uczestników;
- liczba dzieci i młodzieży objętych edukacją, zajęciami profilaktycznymi i alternatywnymi formami spędzania czasu wolnego.

Cel szczegółowy 3. Poprawa skuteczności działań osób i instytucji zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy.

Zadania do realizacji	Podmiot odpowiedzialny
Prowadzenie przez Zespół Interdyscyplinarny oraz grupy robocze zintegrowanych i skoordynowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Miejski Zespół Interdyscyplinarny, Grupy robocze
Prowadzenie procedury „Niebieskich Kart” w przypadku podejrzenia zaistnienia przemocy w rodzinie.	Wszyscy realizatorzy Programu
Objęcie specjalistycznymi szkoleniami przedstawicieli realizujących Program.	
Szkolenia grup zawodowych z zakresu procedury „Niebieskich Kart”.	
Zakup materiałów edukacyjnych dot. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, w tym: czasopism, książek, filmów, broszur dla osób pracujących w obszarze przemocy.	

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- liczba spraw rozpatrzonych przez zespół interdyscyplinarny;
- liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” i liczba rodzin objętych tą procedurą;
- liczba osób objętych szkoleniami;
- liczba materiałów edukacyjnych zakupionych dla osób pracujących w obszarze przemocy w rodzinie.

Cel szczegółowy 4. Zapewnienie kompleksowej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.

Działania	Realizatorzy
Wczesna identyfikacja przypadków przemocy w rodzinie oraz krzywdzenia dzieci.	Wszyscy realizatorzy Programu

Postępowanie interwencyjne według procedur dla poszczególnych grup zawodowych.	
Udzielenie pomocy i wsparcia w miejscu zamieszkania/interwencje.	
Prowadzenie Punktu Konsultacyjnego d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy (pomoc prawna).	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubinie
Zapewnienie pomocy terapeutycznej indywidualnej dla dzieci i młodzieży które doświadczyły lub były świadkami przemocy.	
Zapewnienie pomocy terapeutycznej indywidualnej i grupowej dla osób dorosłych, które doświadczyły przemocy w rodzinie.	
Udzielanie informacji dotyczących miejsc udzielających pomocy/wsparcia osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.	Wszyscy realizatorzy Programu
Poradnictwo specjalistyczne: psychologiczne, socjalne, zawodowe, rodzinne oraz praca socjalna.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubinie

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- liczba wykrytych przypadków przemocy w rodzinie oraz krzywdzenia dzieci;
- liczba osób korzystających z pomocy specjalistów (pomoc prawna, psychologiczna, socjalna);
- liczba osób uczestniczących w formach wsparcia grupowego.

Cel szczegółowy 5. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc.

Działania	Realizatorzy
Izolowanie sprawców od ofiar.	Komenda Powiatowa Policji w Lubinie
Udzielanie informacji sprawcom przemocy na temat programów korekcyjno – edukacyjnych, realizacja programów dla sprawców przemocy.	Wszyscy Realizatorzy Programu

Przeprowadzanie rozmów z osobami stosującymi przemoc.	Komenda Powiatowa Policji w Lubinie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubinie Sąd Rejonowy w Lubinie
Zapewnienie pomocy terapeutycznej indywidualnej.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubinie,

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- liczba podjętych działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie;
- liczba osób korzystających z pomocy specjalistów;
- liczba sprawców biorących udział w zajęciach korekcyjno - edukacyjnych.

Realizatorzy Programu

W realizację Programu winny włączyć się:

- Urząd Miejski w Lubinie,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubinie,
- Miejski Zespół Interdyscyplinarny,
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- miejskie jednostki oświatowe,

przy aktywnej współpracy z:

- Sądem Rejonowym w Lubinie,
- Prokuraturą Rejonową w Lubinie,
- Komendą Powiatową Policji w Lubinie,
- placówkami służby zdrowia, w tym poradniami leczenia uzależnień,
- lokalnymi organizacjami pozarządowymi i kościelnymi,
- samorządem powiatowym,
- lokalnymi mediami.

Współpraca wielu podmiotów wynika z założenia, że pomoc udzielana rodzinom powinna być kompleksowa oraz uwzględniać aspekty życia osób krzywdzonych, jak i osób podejrzanych o stosowanie przemocy.

V. ZAKŁADANE EFEKTY

Zakładane efekty Programu:

1. Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie,
2. Udzielanie profesjonalnej pomocy osobom wobec których istnieje podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie,
3. Usprawnienie systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą,

4. Wzrost liczby osób profesjonalnie pomagającym ofiarom przemocy w rodzinie,
5. Zwiększenie zaangażowania społeczności w sprawy przeciwdziałania przemocy.

VI. FINANSOWANIE PROGRAMU

Zadania trzyletniego gminnego *Programu* będą realizowane i wdrażane etapowo zgodnie z potrzebami i możliwościami finansowymi Gminy. Środki pochodzić będą głównie z budżetu samorządu gminnego. Zadania ujęte w Programie mogą być także finansowane z dotacji Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz budżetu państwa a także środków własnych organizacji pozarządowych. Będą czynione również starania o pozyskanie środków z innych źródeł.

VII. ADRESACI PROGRAMU

Działania będą prowadzone w szczególności na rzecz:

- osób doświadczających przemocy domowej, w tym m.in. dzieci i młodzieży, współmałżonków lub partnerów, a także osób starszych i niepełnosprawnych;
- osób wobec których istnieje podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie;
- świadków przemocy w rodzinie.

VIII. MONITORING REALIZACJI PROGRAMU

Koordynatorem działań związanych z realizacją Programu zostanie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Monitorowanie Programu odbywać się będzie na podstawie corocznej analizy sprawozdań z wykonania zadań, w tym osiągniętych efektów.

Wiceprzewodnicząca Rady Miejskiej
Bogusława Potocka-Zdrzałik